

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Familie- og kulturkomiteen

Deres ref.

Vår ref.
26/2163 - HEA

Dato
30.04.2026

Dokument 8:254 S (2025-2026) Representantforslag om å beskytte folk mot gjeldsfeller

Jeg viser til Familie- og kulturkomiteens brev 9. april 2026 til Barne- og familieminister Lene Vågslid vedrørende behandling av Dokument 8:254 S (2025-2026) om å beskytte folk mot gjeldsfeller. Henvendelsen besvares av meg siden det er Justis- og beredskapsdepartementet som har ansvaret for bl.a. finansavtaleloven og inkassoloven.

Arbeiderparti-regjeringen deler bekymringen for at mange får problemer med å håndtere gjelden sin. Vi vet at gjeldsproblemer kan gi redusert livskvalitet og bidra til psykiske helseutfordringer og også høyere risiko for selvmord. Derfor har regjeringen endret gjeldsordningsloven for å gjøre det enklere og raskere å oppnå en gjeldsordning, og Stortinget vedtok nylig ny inkassolov, som vil styrke forbrukernes rettigheter på vesentlige punkter. I det videre jobber vi med å revidere gjeldsinformasjonsloven og med å forbedre gjennomføringen av forbrukerkredittdirektivet i norsk rett.

Jeg støtter intensjonen bak representantforslaget: Vi må beskytte folk bedre mot gjeldsfeller. Imidlertid mener jeg at flere av de konkrete forslagene i representantforslaget allerede er del av pågående prosesser, mens andre også kan ha uheldige sider.

Nedenfor følger mine utdypende uttalelser til forslag 2 til 10, mens uttalelse til forslag nr. 1 er innhentet fra barne- og familieministeren.

- 1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å etablere et komplett gjeldsregister.*

Barne- og familiedepartementet sendte 3. april 2025 ut et høringsnotat som inneholdt forslag om å utvide gjeldsregistrene med flere typer gjeld, bl.a. pantegjeld i form av bolig- og bilgjeld, samt utdanningsgjeld fra Lånekassen. De fleste høringsinstansene var positive til en slik utvidelse, men mange pekte likevel på at dette ville medføre økt personvernrisiko og anbefalte at forslaget ble grundig utredet og vurdert.

Som påpekt av flere høringsinstanser reiser en utvidelse av gjeldsregistrene med flere former for gjeld vanskelige personvernspørsmål. For boliggjeld, bilgjeld og utdanningslån er utfordringene først og fremst knyttet til den sterke økningen i persondata som vil bli innsamlet og registrert, samt mulig misbruk av dataene til kredittmarkedsføring mv. Den økte risikoen må vurderes opp mot nytteverdien av å ha slik gjeld i gjeldsregistrene.

Utvidelse med inkassogjeld reiser særlige personvernspørsmål ved at dette samtidig vil gi informasjon om mislighold, noe som gjør at opplysningene bør ha et sterkere vern enn rene gjeldsopplysninger. Det kan skape store problemer for den registrerte dersom slik informasjon kommer til uvedkommende eller blir misbrukt. Registrering av inkassogjeld ble derfor ikke foreslått i høringsnotatet fra departementet. Departementet vil i det videre arbeidet med et lovforslag vurdere alle høringsinnspill nøye.

Det har gjennom utredningsarbeidet kommet fram at bruken av gjeldsopplysninger har endret seg betydelig den seneste tiden. Flere aktører på finansmarkedet, heriblant låneagenter, har i samarbeid med gjeldsregistrene etablert en praksis hvor de får utlevert gjeldsopplysninger etter å ha innhentet samtykke fra forbrukerne. Denne praksisen benyttes i et mye større omfang enn det som tidligere har vært kjent, og medfører at gjeldsopplysninger tilgjengeliggjøres for kommersielle aktører på en helt annen måte enn det gjeldsinformasjonsloven legger opp til. Dette reiser nye problemstillinger knyttet til risiko for spredning og misbruk av opplysninger som må utredes nærmere.

Departementet arbeider nå med å vurdere disse problemstillingene.

- 2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjennomføre forbrukerkredittdirektivet, med streng regulering av hvem som har tilgang til opplysningene, og hvordan de kan brukes.*

Europaparlamentets og Rådets direktiv (EU) 2023/2225 av 18. oktober 2023 om forbrukerkredittavtaler og om opphevelse av direktiv 2008/48/EF er ennå ikke innlemmet i EØS-avtalen. Justis- og beredskapsdepartementet arbeider imidlertid med et høringsnotat om gjennomføring av direktivet i norsk rett. Jeg vil legge fram forslag for Stortinget om gjennomføring av direktivet i norsk rett etter at høringen er gjennomført.

- 3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om et forbud mot overvåkningsbasert markedsføring og all kredittmarkedsføring i sosiale medier.*

Jeg vil vurdere spørsmål om et bredere forbud mot markedsføring av kreditt i forbindelse med nye regler om kredittmarkedsføring som ledd i gjennomføringen av det nye forbrukerkredittdirektivet i norsk rett.

4. *Stortinget ber regjeringen fremme forslag om klare krav til og en mer gjennomiktig kredittvurdering, som må fremvises før eventuell tvangsinn drivelse.*

Kredittyteren har allerede etter gjeldende regelverk bevisbyrden for at kredittyteren har oppfylt sine plikter i forbindelse med kredittvurdering, jf. regler om kredittvurdering i finansavtaleloven §§ 5-2 til 5-4 og regler om bevisbyrde i finansavtaleloven § 3-5 annet ledd. Ytterligere krav i forbindelse med kredittvurdering, herunder krav til dokumentasjon, følger av finansavtales forskriften § 5-1. Det vil bli foretatt en ny vurdering av gjeldende regler om kredittvurdering i forbindelse med gjennomføringen i norsk rett av det nye forbrukerkredittdirektivet artikkel 18.

5. *Stortinget ber regjeringen fremme forslag om rente- og kostnadstak på all forbruksgjeld.*

Disse spørsmålene vil bli vurdert som ledd i gjennomføringen av det nye forbrukerkredittdirektivet i norsk rett, jf. direktivets artikkel 31.

6. *Stortinget ber regjeringen fremme forslag om forbud mot koblingssalg av gjeld og andre finansielle tjenester dersom det ikke kan dokumenteres kostnadsbesparelser for kunden.*

Det nye forbrukerkredittdirektivet artikkel 14 nr. 1 innebærer at medlemsstatene skal tillate produktpakker, men forby koblingssalg. Direktivet åpner for at medlemsstatene kan tillate koblingssalg i enkelte tilfeller. Hvorvidt det kan være aktuelt å benytte denne adgangen i norsk rett, vil bli vurdert i forbindelse med gjennomføringen av direktivet.

7. *Stortinget ber regjeringen fremme forslag om regler som innebærer at kostnader ved inkasso i større grad fordeles mellom fordringshaver og skyldner.*

Jeg ser ikke grunn til at det skal fremmes forslag om regler som innebærer at inkassokostnader i større grad skal fordeles mellom fordringshaverne og skyldnerne. Regjeringen fremmet i oktober 2025 forslag om en ny inkassolov, i Prop. 3 L (2025–2026). I proposisjonens punkt 13.3.4 har departementet vurdert et forslag fra Konkurransetilsynet og Jussbuss om at fordringshaverne skal betale en bestemt prosentandel av inndrivingskostnadene. Forslaget er ikke fulgt opp fordi det ville innebære en betydelig ulempe for næringslivet og andre fordringshavere som bruker inkassoforetak, fordi en lovpålagt plikt for fordringshaverne til å betale deler av inndrivingskostnadene kan framstå som en urimelig byrde, og fordi det vil være vanskelig og kostnadskrevenende å følge opp slike regler i praksis.

I lovforslaget § 19 er det foreslått forskriftshjemler om standardisert erstatning til dekning av inndrivingskostnadene. De standardiserte erstatningsbeløpene skal som hovedregel fastsettes med sikte på at de skal dekke rimelige inndrivingskostnader for et flertall av sakene som beløpet gjelder. Det kan være grunn til å minne om at bakgrunnen for en inkassosak er at skyldneren ikke har gjort opp for seg. Det er viktig å ivareta vanskeligstilte skyldnere, men kostnadsreglene må tilpasses det forholdet at

inkassoloven gjelder for mange ulike saker, også for saker der fordringshaveren er helt avhengig av å få inndrevet kravet og skyldneren har god betalingsevne.

Forslaget til en ny inkassolov er for tiden til behandling i Stortinget, jf. Innst. 192 L (2025-2026) og votering over forslaget 21. april 2026, hvor lovforslaget i proposisjonen ble vedtatt. Forslag 11 fra Miljøpartiet De Grønne og Kristelig Folkeparti i komiteinnstillingen er nærmest likelydende som dette forslaget i representantforslaget. I voteringen fikk forslaget støtte fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt, men det ble ikke vedtatt.

8. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om forbud mot kreditt som forhåndsvalgt betalingsløsning, og om krav til tydelig synliggjøring av potensielle renter og kostnader i god tid før avtaleinngåelse.

Jeg mener det er uheldig om forbrukere på en passiv måte ledes til å inngå en ny kredittavtale eller til å benytte ytterligere kreditt under en eksisterende kredittavtale ved betaling for varer og tjenester, for eksempel ved at selgeren aktivt foreslår at forbrukeren skal betale med et kredittkort.

Gjeldende regelverk inneholder allerede flere terskler som forbrukeren må passere for å inngå en ny kredittavtale. Jeg viser til at alle kredittavtaler skal være signert av forbrukeren for å være bindende, med mindre forbrukeren selv ikke ønsker å påberope seg manglende avtalebinding, jf. finansavtaleloven § 3-9. Jeg mener derfor at forbrukeren er godt beskyttet mot å utilsiktet inngå nye kredittavtaler. Etter mitt syn har gjeldende regelverk forbrukervennlige regler når det gjelder synliggjøring av renter og kostnader i god tid før kredittavtale inngås.

Enkelte former for betalingsoppgjør vil innebære en viss form for kreditt til forbrukeren uten at en kredittavtale er tilsiktet i forbindelse med betalingsoppjøret, for eksempel der en vare sendes i posten med vedlagt faktura. Et alternativ til denne formen for kreditt som ledd i betalingsoppjøret ved sendekjøp er forhåndsbetaling. Jeg mener det er en dårlig løsning å stille krav om forhåndsbetaling fra forbrukeren da dette vil kunne stille forbrukeren i en dårligere posisjon vis a vis selgeren. – Forbrukeren kan for eksempel da ikke holde tilbake hele eller deler av kjøpesummen dersom den tilsendte varen viser seg å ha en mangel.

Bruk av allerede inngåtte kredittavtaler, slik som kredittkort og kontokredittordninger, til å betale for varer og tjenester står i en særstilling. Etter min vurdering er det ikke adgang etter forbrukerkredittdirektivet til å stille krav om ytterligere opplysninger om renter og kostnader hver gang en slik betalingsløsning brukes. Selgeren av varer og tjenester vil ikke ha grunnlag for å vite om et betalingskort for eksempel innebærer bruk av innskudd eller kontokreditt.

Jeg vil imidlertid se nærmere på behovet for regler som kan beskytte forbrukeren mot bruk av kreditt som forhåndsvalgt betalingsløsning.

9. *Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å regulere bruken av automatiserte kredittvurderinger, slik at slike systemer ikke alene kan danne grunnlag for innvilgelse av forbrukerkreditt.*

Jeg har vanskelig for å se at dette skal være en god løsning, hvis intensjonen er å forhindre at forbrukere tar opp for mye gjeld. Automatiserte løsninger er regelstyrte, mens menneskelig medvirkning vil fordyre kredittsøknadsprosessen og innebære større bruk av skjønn. Mange søknader skal opplagt avslås, og jeg ser ikke grunn til å fordyre søknadsprosessen med et krav om menneskelig bistand i prosessen.

10. *Stortinget ber regjeringen sikre at alle former for utsatt betaling og delbetaling omfattes av kredittregelverket, inkludert krav til kredittvurdering.*

Utsatt betaling og delbetalinger kan være praktisk i mange sammenhenger, og etter min mening vil det være lite hensiktsmessig om alle slike former for betalingsoppgjør uten videre skal anses som kredittavtaler. Som nevnt følger det av finansavtaleloven at kredittavtaler i utgangspunktet må være signert av forbrukeren for å være bindende. Videre har kredittyteren en plikt til å gjøre en grundig kredittvurdering etter reglene i finansavtaleloven § 5-2 før det inngås en kredittavtale, og det foreligger også en avslagsplikt etter § 5-4. Disse reglene passer dårlig hvis de skal få anvendelse i alle tilfeller av utsatt betaling eller delbetaling.

Et praktisk eksempel på kreditt som ikke er omfattet av regelverket i dag, er valg av tilsendt faktura som betalingsløsning i stedet for forhåndsbetaling. Dette innebærer selvsagt en viss form for kreditt. For å illustrere hva en regel om at alle former for utsatt betaling og delbetalinger skal være omfattet av kredittregelverket, ville innebære, kan det vises til et eksempel der en forbruker har fått en vannlekkasje og så raskt som mulig må få tilkalt en rørlegger. I de fleste tilfeller vil rørleggeren i dag utføre arbeidet før forbrukeren betaler; det vil si at det ytes en form for kreditt. Forslaget ville imidlertid innebære at rørleggeren da først måtte gjennomføre en kredittvurdering av kunden og deretter inngå en kredittavtale før arbeidet kunne utføres, forutsatt at kunden tilfredstilte kredittvurderingen. Dette vil ofte være en lite praktisk og hensiktsmessig måte å inngå avtale på både for tjenesteyterne og kundene. Alternativet vil da være at det kreves forhåndsbetaling. Som nevnt vil et krav om forhåndsbetaling bety at forbrukeren mister muligheten til å holde tilbake hele eller deler av betalingen om rørleggeren ikke fullfører jobben på en tilfredsstillende måte. En regel som innebærer at det i større grad vil bli krevd forhåndsbetaling fra forbrukere før varer eller tjenester ytes, vil gå på bekostning av viktig forbrukervern.

Med hilsen

Astri Aas-Hansen

Dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur